

HISTORISCHE VERENIGING ALKMAAR

Alkmaar in de klas

2. De Gouden eeuw van Alkmaar

Teksten VMBO

Alkmaar in de Gouden Eeuw - VMBO

Het gewest Holland hoorde rond 1560 bij het grote wereldrijk van koning Filips II. Vanuit zijn paleis nabij Madrid regeerde Filips over Spanje, Midden-Amerika en grote delen van Europa. 'Nederland' bestond nog niet. En Alkmaar, middelgrote stad in het verre en koude Holland, was voor de koning niet meer dan een vlekje op de kaart.

Honderd jaar later was Nederland het rijkste land van Europa. Zo rijk, dat we de 17e eeuw ook wel de Gouden Eeuw noemen. Het was de tijd van beroemde schilders als Rembrandt en Vermeer, van de Verenigde Oost-Indische Compagnie en van rijke kooplieden die deftige grachtenhuizen lieten bouwen. Nederland was intussen een zelfstandige staat geworden. Dat gebeurde na een lange periode van oorlog en godsdienststrijd. De provincies die nu samen Nederland vormen, streden voor meer zelfstandigheid en tegen de onderdrukking van hun geloof. Die strijd was kort na 1560 begonnen. Wat was daar allemaal van in Alkmaar te merken? Kreeg de stad ook te maken met godsdienststrijd en met oorlog? Wat betekent het gezegde 'Bij Alkmaar begint de Victorie'? En was de 17e eeuw ook voor de Alkmaarders een 'gouden' eeuw?

Op de volgende bladzijden kom je drie thema's tegen:

- 1 Katholieke en protestantse Alkmaarders
- 2 Alkmaar en de Opstand
- 3 De Gouden Eeuw van Alkmaar

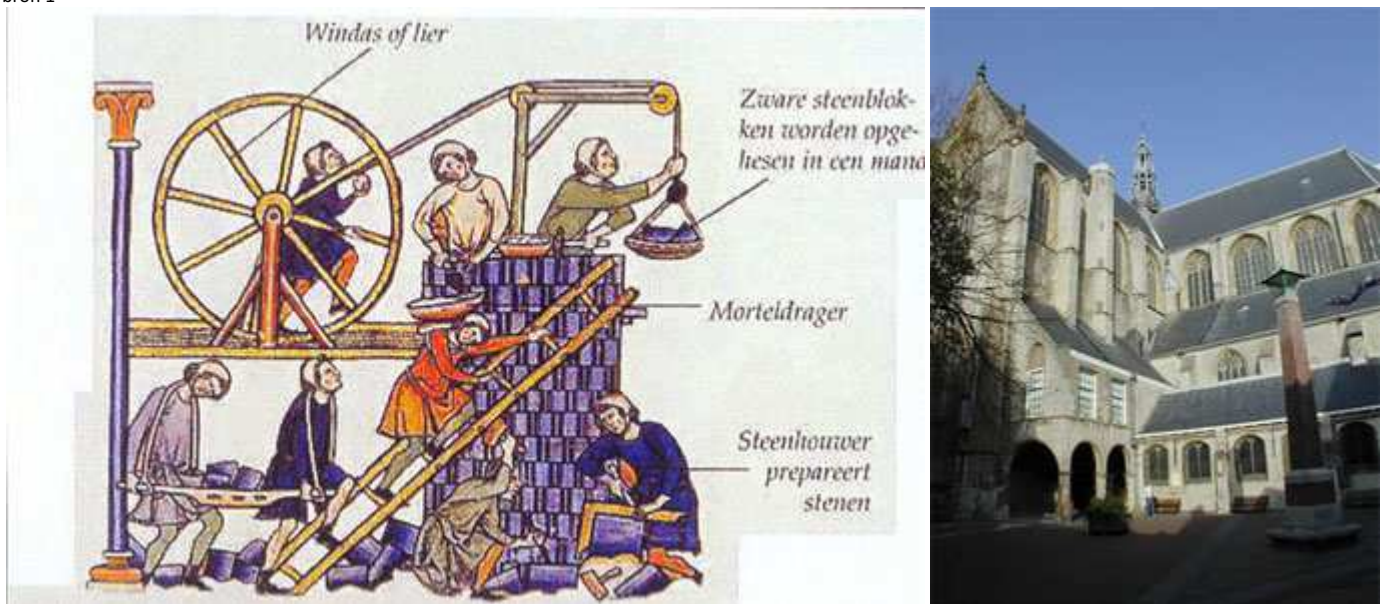
1. Katholieke en protestantse Alkmaarders

De bouw van de Grote Kerk

Heb je de Grote Kerk wel eens goed bekeken? Het is één van de oudste en mooiste gebouwen van Alkmaar. De bouw begon aan het eind van de Middeleeuwen, in het jaar 1470. De kerk werd versierd met grote ramen van gekleurd glas, schilderijen, heiligenbeelden en altaren waar priesters de mis lazen.

In 1520 was het werk klaar. De Alkmaarders waren trots op hun mooie, nieuwe kerk. De Grote Kerk was de kerk van alle burgers van de stad. In die tijd hadden zij namelijk allen hetzelfde, rooms-katholieke geloof. Ze noemden hun kerk naar Sint Laurens, hun beschermheilige.

bron 1

opdracht
1

a Hoelang duurde de bouw van de Grote Kerk ?

	b Was de Sint Laurenskerk in 1520 een katholieke of een protestantse kerk ?
	Gebruik bron 1 c Op deze afbeelding zie je de bouw van een kerk in de Middeleeuwen. Leg aan de hand van deze afbeelding uit waarom de bouw zo lang duurde.

Het wonder van Alkmaar

Op 1 mei 1501 is het werk aan de Grote Kerk nog in volle gang. Toch is het er die dag een drukte van belang. Uit de verre omtrek zijn pelgrims naar de stad gekomen. Ze komen voor de herdenking van het Heilig Bloedwonder. Dat wonder wordt elk jaar gevierd met een processie, een plechtige optocht.>

Deze keer is de menigte nog groter dan anders. Het stadsbestuur heeft bekend gemaakt dat er aflaatbrieven te krijgen zijn. Wie naar Alkmaar komt om het Heilig Bloed te vereren en geld geeft, kan meer dan tweeduizend dagen 'aflaat' verdienen. Dat willen veel gelovigen wel. Zij geloven dat zij dan na hun dood minder lang in het vagevuur hoeven te boeten voor hun zonden.

Bron 2 Het verhaal van Folkert.

Het wonder van Alkmaar gebeurde volgens de overlevering op 1 mei 1429. De jonge priester Folkert mocht die dag in de Grote Kerk zijn eerste mis houden. Maar Folkert had iets belangrijks verzwegen. Vóór hij priester werd was hij soldaat geweest. Hij had mensen gedood. Daarvoor had hij geen vergeving gevraagd. Tijdens de mis morste Folkert een paar druppels miswijn op zijn priestermantel. Toen hij later de vlekken wilde wegvegen lukte dat niet. De wijndruppels leken wel veranderd in bloed! Folkert knipte het stuk stof uit zijn mantel en verbrandde het. Maar de bloedsporen kwamen terug op een ander stuk van zijn mantel. Dat moest een teken zijn van God. Een wonder. Het lapje stof werd goed bewaard en opgeborgen in een zilveren houder. Elk jaar op 1 mei werd het wonder herdacht. Toen de Grote Kerk in handen van de protestanten kwam, werd de zilveren houder door katholieke Alkmaarders in veiligheid gebracht. Eeuwenlang bleef het wonder verborgen. Nu wordt het bewaard in de katholieke Sint Laurentiuskerk aan het Verdronkenoord.

Stukje van een vierluik (schilderij met vier panelen)
over het "Heilig Bloedmirakel"

Bron 3 Het stadsbestuur van Alkmaar bepaalde in 1501:

"Iedereen die op 1 mei naar Alkmaar komt om het Heilig Bloed te vereren, krijgt een vrijgeleide van vier dagen. Wie bij het Heilig Bloed eenmaal het Onzevader en drie maal het Ave-Maria bidt, en een offerande doet, die verdient zesentwintighonderd en veertig dagen aflaat."

Vrijgeleide = iemand krijgt bescherming en hoeft geen tol te betalen

Offerande = gift

Aflaat = kwijtschelding van straf die je na je dood zou moeten betalen door in het vagevuur te branden

opdracht 2	Gebruik bron 2 en 3. a Wat was het wonder van het Heilig Bloed?
	b Waarom kwamen er in 1501 extra veel gelovigen op de herdenking van het Heilig Bloedwonder af ?
	c Het stadsbestuur werkte enthousiast mee aan de verkoop van aflaten. Ook voor de stad viel er namelijk veel te verdienen. Bedenk hoe.

De eerste protestanten

De bouw van de Grote Kerk is in 1520 klaar, maar al snel is het gedaan met de eenheid van geloof onder de Alkmaarders. Steeds meer mensen hebben kritiek op de katholieke tradities. Zij vinden de aflaatbrieven bedrog, waarmee kerken en kloosters mensen misleiden om er geld aan te verdienen. Ook het geloof in wonderen en de verering van heiligen is volgens hen maar bijgeloof. Zij vinden dat christenen alleen moeten geloven wat in de bijbel staat. Bovendien is er kritiek op de kerkdiensten, die vaak nog in het Latijn gehouden worden. Geen mens kan dat verstaan. Zelfs de priesters zelf spreken vaak maar amper Latijn; ze doen maar wat.

De mensen die protesteren tegen de misbruiken in de katholieke kerk, worden 'protestanten' genoemd. Zij willen een 'hervorming' van het oude, rooms-katholieke geloof. Ook in Alkmaar groeit hun aantal.

opdracht 3	a Wat zijn protestanten?
	b Noem drie punten van kritiek die protestanten op de katholieke kerk hadden.

Cornelis Cooltuin en Jan Arentsz

Een van de mensen die in Alkmaar het geloof willen hervormen, is Cornelis Cooltuin. Hij is priester in de Grote Kerk. Hij vertelt zijn toehoorders over de nieuwe, protestantse ideeën. Dat brengt hem al snel in moeilijkheden. Want de leiders van de katholieke kerk en Filips II verbieden de verspreiding van protestantse denkbeelden. Zij vinden die denkbeelden verkeerd en gevaarlijk. Gevaarlijk voor het katholieke geloof, gevaarlijk voor de rust en eenheid in het land. Filips geeft het bevel om protestanten gevangen te nemen. Wie bij zijn verkeerde denkbeelden blijft, moet worden gedood. Cornelis moet vluchten, ver weg, naar Duitsland.

Cornelis' aanhangers blijven in Alkmaar in het geheim bij elkaar komen. Een van hen is de mandenmaker Jan Arentsz. Hij kan prachtig over het nieuwe geloof vertellen. Hij wordt hun nieuwe leider.

Ook in andere steden groeit het aantal protestanten. Steeds vaker gaan zij eigen bijeenkomsten houden, ook al heeft de regering dat verboden. Zij komen bij elkaar buiten de stadsmuren, in het open veld. Daar luisteren zij naar hagepreken, preken in de open lucht. Jan Arentsz wordt een beroemd hageprediker. Hij predikt bij Alkmaar, bij Heiloo, bij Bergen, bij Hoorn, bij Haarlem. Soms luisteren er wel 2000 mensen.

Bron 5 Jan Arentsz preekt de Hervorming voor het volk bij het Huis ter Kleef te Haarlem

opdracht 4	a Hoe reageerde Filips op de verspreiding van de protestantse ideeën?
	<i>Gebruik bron 5</i>
	b Wie was Jan Arentsz?
	c Wat doet Jan Arentsz op deze prent?.
	d Waarom kwamen de protestanten niet gewoon in een kerk bij elkaar?

Opstand in Holland

In 1572 breekt in Holland een opstand uit tegen de regering van koning Filips II. Het gaat daarbij niet alleen om het wrede optreden tegen de protestanten. Veel mensen zijn ook boos omdat zij hoge belastingen moeten betalen. Anderen omdat de koning zich weinig aantrekt van hun oude rechten. Al snel is het oorlog. Ook tussen de Hollanders onderling. Gewapende protestanten bedreigen katholieke burgers die de koning trouw willen blijven. Het lijkt wel of katholieken en protestanten niet in vrede kunnen leven.

opdracht 5	Ruzie over het geloof was voor de Hollanders niet de enige reden om in opstand te komen tegen de regering van Filips II. Noem twee andere redenen.
------------	--

Alkmaar 'gaat om'

Ook in Alkmaar is het opstand. Op de stadsmuur steken de protestanten de vlag uit van prins Willem van Oranje. Hij is de leider van de Opstand. Ook hij strijdt tegen de regering. Hij vindt dat iedereen vrij moet zijn in zijn geloof. Maar zo gebeurt het niet. In Holland spelen nu de protestanten de baas. Zij nemen overal de katholieke kerken over. Zij verjagen de monniken uit hun kloosters. Ook in Alkmaar gaat het zo. De protestanten nemen de Grote Kerk in bezit. Ze halen de heiligenbeelden, schilderijen en altaren weg. Jan Arentsz kan nu eindelijk in een echt kerkgebouw preken. Hij wordt de eerste protestantse predikant van de stad.

Vanaf nu zijn de rollen omgedraaid. De katholieke Alkmaarders hebben geen eigen kerk meer. Katholieke missen worden verboden. Alleen in het geheim, op zolders en in schuren, kunnen ze hun diensten houden. De eenheid van godsdienst is verdwenen. Burgers van verschillend geloof moeten nu in de stad proberen samen te leven.

Bron 6 Binnenkant van de Grote Kerk. Schilderij van Pieter Jansz Saenredam uit 1661

opdracht 6	a Leg uit wat bedoeld wordt met het kopje hierboven: Alkmaar gaat om.
	b Wat veranderden de protestanten aan de Grote Kerk?
	Gebruik bron 6. c Bedenk of dit schilderij van de Grote Kerk uit katholieke of uit de protestantse tijd is. Leg je antwoord uit.

2. Alkmaar en de Opstand

Het beleg van Alkmaar

Op 21 augustus 1573 luiden in Alkmaar de noodklokken. Het Spaanse leger is in aantocht! Duizenden soldaten met paarden en karren naderen de stad. Zij slepen zware kanonnen mee. De Alkmaarders weten wat hun te wachten staat. Als zij de soldaten niet binnenlaten, zullen die de stad met geweld innemen, de inwoners vermoorden en hun huizen plunderen. Veel burgers zijn

gevlucht. De achterblijvers hebben de poorten gesloten. Zij zijn vastbesloten om zich te verdedigen. Het leger komt een einde maken aan de opstand die een jaar eerder in Holland is uitgebroken. Alkmaar doet mee aan de Opstand: het heeft de kant van Willem van Oranje gekozen. De hertog van Alva, die het land in naam van koning Filips II bestuurt, heeft besloten de opstandelingen zwaar te straffen. Hij heeft zijn zoon Don Federique met 16.000 soldaten op weg gestuurd om de opstandige steden te heroveren. De Spaanse troepen hebben in Holland eerst Naarden ingenomen. Daarna was Haarlem aan de beurt. Bloedig hebben ze afgerekend met de protestanten en iedereen die de opstandelingen heeft gesteund. Als ook Alkmaar valt, ligt heel Noord-Holland voor het Spaanse leger open. Dan is het snel met de Opstand gedaan. Dan is Filips weer heer en meester in de Nederlanden.

De Spaanse troepen bezetten alle toegangswegen en slaan het beleg voor de stad. Zij zetten hun tenten op bij Oudorp, Huiswaard, Sint Pancras, Koedijk en andere dorpen in de omgeving. Alkmaar is omsingeld, de inwoners zijn van de buitenwereld afgesloten. Lukt het de Spanjaarden niet met geweld, dan zullen zij de Alkmaarders door uithongering tot de overgave dwingen.

Bron 7 De belegering van Alkmaar gezien vanuit het zuiden. Schilderij van Pieter Adriaensz Cluyt uit 1580

opdracht 7	a Waarom viel het Spaanse leger in 1573 Alkmaar aan?
	b De Alkmaarders die hun stad verdedigden waren van plan zich te verzetten tot de dood erop volgde. Bedenk waarom ze zo dachten.
	<p><i>Gebruik bron 7 en werkblad 1.</i></p> <p>c Bekijk dit schilderij van het Spaans beleg goed en lees de toelichtende tekst. Ga nu zelf aan de slag met de afbeelding op je werkblad. Schrijf in de tekstballonnen wat Don Federique, de Spaanse soldaten, de Alkmaarders en de boeren hier volgens jou dachten en zeiden over het beleg.</p>

De Spanjaarden vallen aan

De Alkmaarders staan tegenover een grote overmacht. In de stad zijn 1200 gewapende burgers en een leger van 800 protestantse watergeuzen, dat door Willem van Oranje als versterking is gestuurd. Het Spaanse leger telt minstens 6500 soldaten. In de stad is tekort aan buskruit voor het geschut. Het voedsel zal snel opraken. Maar ook de Spaanse soldaten hebben het moeilijk. Zij staan in het drassige Hollandse land soms tot hun enkels in het water. Hun zware kanonnen zakken weg in de modder. Pas na een paar weken zijn de voorbereidingen voor de grote aanval klaar. Die begint op 18 september. Het gebulder van de Spaanse kanonnen is tot in Amsterdam te horen.

Bron 8 De bestorming van Alkmaar op 18 september.
Tekening gemaakt omstreeks 1900

Bron 9 De Alkmaarder Pieter Jansz Visser beschreef als ooggetuige de Spaanse aanval van 18 september:

Bij het krieken van de dag begonnen de Spanjaarden de stad te beschieten met wel twintig grote kanonnen, waarvan er

negen lagen bij de Frieespoort (...) En zij lostten hun kanonnen als waren het gewone geweren (...) Rond half vier begon de vreselijke bestorming van de Frieespoort. De Spanjaarden vielen drie keer met groot geweld aan, elke keer met nieuwe soldaten. (...) De bestorming duurde wel drie uur. Maar de belegerden verweerden zich met grote moed, zowel burgers als soldaten. Vanaf de stadsmuur beschoten zij de vijanden, en wierpen brandende hoepels, hete pekkel, hete pis, heet kalkwater, hete olie, gesmolten lood, scherven glas, stro en brandende bezems naar hen toe. En nog meer stoffen die daarvoor konden dienen, en die door vrouwen, dappere jonge meisjes en kinderen werden aangedragen. De vijandelijke troepen werden afgeslagen, en toen zij zich terugtrokken, werden zij door de burgers van achteren beschoten. (...)”

opdracht 8	a Waaron duurde het zo lang voordat het Spaanse leger aanviel?
	b Bedenk waarom in Alkmaar het voedsel dreigde op te raken.
	Gebruik bron 8 en 9. c Hoe verliep op 18 september 1573 de strijd bij de Frieespoort?
	d Bedenk waarom de Alkmaarders brandende hoepels, kokende olie en ‘hete pis’ naar de Spaanse soldaten gooiden.
	e Bij het afslaan van de Spaanse aanval hielpen ook kinderen mee. Is dat volgens jou een beetje vreemd, of eigenlijk wel logisch? Leg je antwoord uit.

Een dappere timmerman

Al vóór de grote Spaanse aanval is stadstimmerman Maarten Pietersz. van de Mey ongemerkt uit destad ontsnapt. Met zijn polsstok springt hij over sloten en greppels, dwars door de Spaanse linies. In de stok heeft hij brieven verborgen van het stadsbestuur en van de geuzen. Hij brengt de brieven naar Enkhuizen, naar Diederik Sonoy, de commandant van Willem van Oranje. De Alkmaarders en de geuzen smeken Sonoy om de stad te helpen. Zij kunnen de strijd niet lang meer volhouden.

Bron 10

De polsstokbriefjes van Maarten Pietersz. van der Mey. Ze zijn terecht gekomen in het Regionaal Archief. Een stukje uit de tekst:

“Wij verzoeken u dringend ons met de grootste spoed te ontzetten (bevrijden), zodat wij niet in handen van de tirannen vallen. Want wij verkeren in grote nood en hebben geen buskruit meer, en niets anders om de vijand te weerstaan dan onze vuisten en zwaarden. Dus haast u, stuur ons soldaten en steek de dijken door, anders zijn wij allen verloren (.....)”

opdracht 9	Gebruik bron 10 a Wie bedoelen de briefschrijvers met ‘de tirannen’?
	b Hoe moet Sonoy de Alkmaarders te hulp komen?
	c Bedenk hoe het doorsteken van de dijken in Noord-Holland de Alkmaarders zou helpen
	d Bedenk hoe de andere Noord-Hollandse steden en dorpen over dit plan dachten.

8 oktober: bij Alkmaar begint de victorie

Diederik Sonoy geeft tenslotte bevel de dijken door te steken en de sluizen open te draaien. Langzaam begint het water in de meren en sloten rondom de stad te stijgen. Vanaf de muren zien de Alkmaarders hoe de Spaanse soldaten hun tenten opbreken. Op 8 oktober blazen de laatsten de aftocht. Het beleg is mislukt. Zeven weken heeft het geduurd. Het leger is door het verzet van de Alkmaarders en het opkomende water verdreven. De stad is vrij!

Het beleg van Alkmaar is een keerpunt in de Opstand. Het is de eerste grote nederlaag van het regeringsleger tegen de opstandelingen. Onder leiding van Willem van Oranje wordt de Opstand al snel een echte vrijheidstrijd. Nog 75 jaar zal de oorlog tegen het leger van de koning van Spanje duren. Dan is Nederland een vrije, zelfstandige staat. De eerste belangrijke overwinning is behaald bij Alkmaar. Vandaar het gezegde: ‘Bij Alkmaar begint de Victorie’.

opdracht 10	a Waardoor werden de Spanjaarden voor Alkmaar verdreven?
	b Waarom is de ‘bevrijding’ van Alkmaar een belangrijk moment in de Nederlandse Opstand?

Bron 11

opdracht 11	Gebruik bron 11. a Leg in je eigen woorden uit wat er op 8 oktober in Alkmaar wordt gevierd
	b Wat wordt bedoeld met het gezegde: ‘Bij Alkmaar begint de Victorie’ ?
	c Wat vind jij van het herdenken van historische gebeurtenissen als het beleg van Alkmaar: is dat nuttig, overbodig, gewoon gezellig – of nog iets anders? Leg je keuze uit.

3. Een Gouden Eeuw voor Alkmaar

Dat de soldaten van Alva in 1573 juist Alkmaar belegeren, is niet zo vreemd. Al eeuwen is dit de centrale marktplaats in het noorden van Holland. Alkmaar neemt door zijn ligging een sleutelpositie in.

Het 'Hollandse goud'

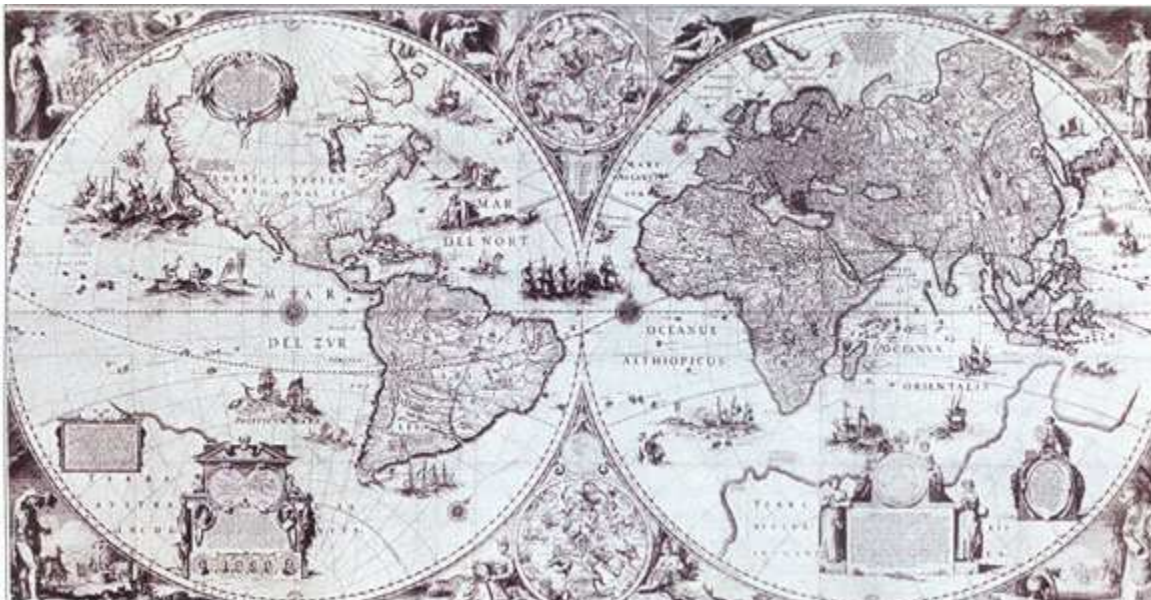
De centrale positie van Alkmaar heeft zijn inwoners rijkdom en welvaart gebracht. De boeren uit Kennemerland, Waterland en West-Friesland brengen hun kaas en boter naar de markt. Er zijn bierbrouwerijen, zoutziederijen en allerlei ambachten te vinden. De handelsschepen van de Alkmaarse kooplieden varen op de Zuiderzee, naar Duitsland en nog verder weg. De rijkdom en welvaart zie je terug in de grote gebouwen van de stad: in de Grote Kerk, het stadhuis en de stenen koopmanshuizen langs de nieuw aangelegde grachten. Ondanks de verwoestingen van het Spaanse beleg is de 16e eeuw een gouden tijd voor Alkmaar.

Na 1570 breekt voor héél Holland een 'Gouden Eeuw' aan. Na 1600 varen Hollandse koopvaarders over de hele wereld uit. Ze nemen koloniën in bezit en brengen grote rijkdommen mee terug. De wereldkaarten van de bij Alkmaar geboren Willem Janszoon Blaeu vinden overal in Europa gretig aftrek.

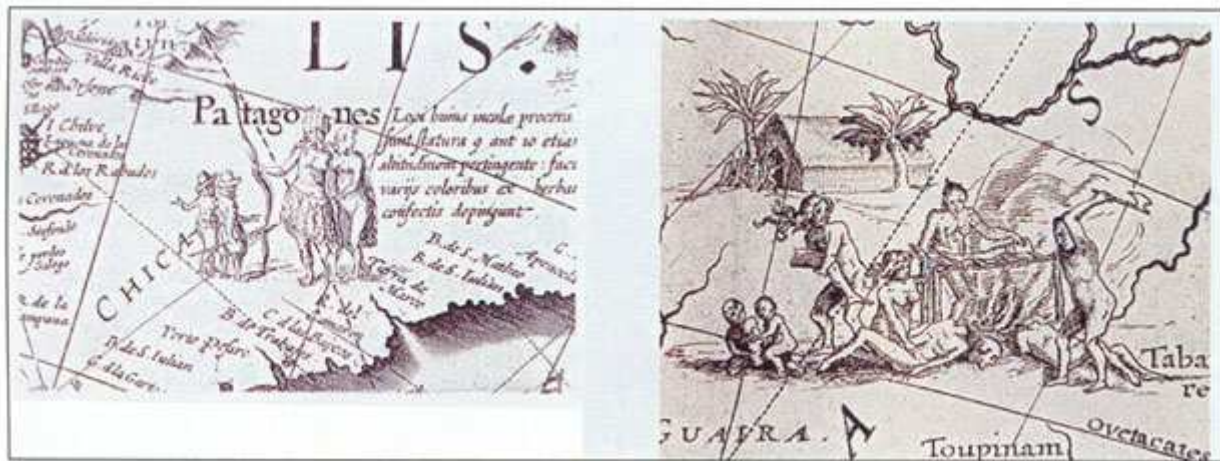
Voor Alkmaar is de grootste bloeitijd rond 1630 alweer voorbij. Door de inpoldering van de grote Noord-Hollandse meren raakt Alkmaar afgesneden van de Zuiderzee. Er komen nu geen grote handelsschepen meer naar de stad. Het inwonertal loopt terug. Amsterdam, Hoorn en Enkhuizen groeien en worden rijk van de visserij en de handel overzee. De welvaart van Alkmaar moet nu vooral komen van het 'Hollandse goud': de handel in kaas en boter.

opdracht 12	a Was de 'gouden tijd' van Alkmaar eerder of later dan de Gouden Eeuw van Holland? Leg je antwoord uit.
	b Bedenk waarom kaas wel het 'Hollandse goud' wordt genoemd.
	c Had de inpoldering van de Noord-Hollandse meren voor Alkmaar alleen maar nadelen? Leg je antwoord uit.

bron 12 Een wandwereldkaart van Willem Blaeu uit 1619.

opdracht 13	<i>Gebruik bron 12</i> a Bedenk waarom voor kaarten als deze toen zoveel belangstelling was.
	<i>Gebruik bron 13.</i> b Hoe worden de inwoners van Argentinië (links) en Brazilië (rechts) op de kaart afgebeeld? Bedenk hoe Blaeu aan deze informatie kwam.
	c De inwoners van Zuid-Amerika zagen er natuurlijk niet echt zo uit. Bedenk hoe deze verhalen dan toch de wereld in kwamen.

Een nieuwe Waag

In de Middeleeuwen had de graaf van Holland de Alkmaarders het ‘waagrecht’ gegeven: het recht om alle goederen te wegen die op de markt werden verkocht. En om daar geld voor te vragen natuurlijk. Het waagrecht leverde de stad dus veel inkomsten op.

Toen Filips II heer der Nederlanden werd, liet hij de Alkmaarders duur betalen voor hun waagrecht: wel zesduizend gouden guldens per jaar.

In 1581 erkent Holland Filips niet meer als koning. Willem van Oranje wordt de nieuwe leider van de opstandige gewesten. Hij laat Alkmaar het waagrecht terugkopen. Zo bedankt hij de Alkmaarders voor hun dappere verzet tijdens het Spaanse beleg. De Alkmaarders verbouwen een oude katholieke kapel bij de Mient tot nieuw Waaggebouw. In de weeghal hangen zij drie reusachtige weegschalen op. Laten de kaas nu maar komen!

opdracht 14	a Wat hield het waagrecht in?
	b Waarom was dit zo'n belangrijk recht voor een stad?
	c Waarom liet Willem van Oranje de Alkmaarders het waagrecht terugkopen?
	Gebruik bron 15 d Hoe wordt de kaas hier in en uit het waaggebouw gebracht? Is dat nu nog zo?
	e Worden er op het plein en de brug voor de Waag nog andere spullen verkocht? Welke?

bron 15. Dit schilderij van de Waag werd gemaakt omstreeks 1660.

Een half miljoen pond kaas

Als in de 17e eeuw de grote meren in Noord-Holland zijn drooggemaakt, verliest Alkmaar zijn overzeese handel. Maar de inpoldering heeft ook voordelen. Het drooggemaakte land is zeer geschikt voor veeteelt. In de nieuwe polders komen duizenden boeren werken. Zij brengen hun producten naar de markt in Alkmaar. Daarmee wordt Alkmaar nog belangrijker als marktplaats voor de wijde omtrek. De kaasdragers bij de Waag krijgen het drukker dan ooit tevoren. Op sommige marktdagen wordt er 500.000 pond kaas gewogen en verkocht.

opdracht 15	<i>a</i> Welk nadeel had de droogmaking van de Noord-Hollandse meren voor Alkmaar?
	<i>b</i> Welk voordeel stond daar tegenover?
	<i>c</i> Is Alkmaar tegenwoordig nog een centrum van regionale handel? En speelt kaas nog steeds zo'n belangrijke rol in die handel? Leg je antwoord uit.